

Бојан Д. Бокић, историчар-стручни сарадник
Музеј жртва геноцида, Београд
bojandjokic2005@yahoo.com

ЗАКОНОДАВСТВО РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ КАО ПРЕПРЕКА ЈАВНОГ ОБЈАВЉИВАЊА БАЗЕ ПОДАТАКА „ЖРТВЕ РАТА 1941–1945.“*

„Такви ‘погрешни подаци’, и ‘случајни подаци’ могу, напоре, открити најинимније ијне“.¹

Сажетак: Музеј жртва геноцида у Београду бави се ирикуљањем, обрадом и чувањем података о индивидуалним и групним жртвама злочина геноцида и другим чињеницама, грађу о злочину геноцида, службена докумената, спискове жртва, сведочења, музејске експонате, фотграфије, филмове, видео и телефонске снимке, књиге, медицинску и другу документацију, зајим податке од значаја за утврђивање организатора, извршилаца злочина, наредбодаваца и саучесника одговорних за извршене злочине геноцида, податке о сасиоцима жртва геноцида, итд. Музеј жртва геноцида поседује базу података под називом „Жртве рата 1941-1945.“, која је направљена на основу података сакупљених током Другог светског рата у Југославији, који је почео 1964. године, а чија је ревизија и дојна покренута 1995. База података „Жртве рата 1941-1945.“ иренуно поседује податке за око 660.000 лица различитих националности, од око 1.100.000 жртва колико се процењује да су били стварни људски губици Југославије у Другом светском рату. Правна регулатива Републике Србије не дозвољава јавно објављивање ове базе података иушем интернету као што је на пример то случај са Централном базом имена жртва Холокауста Меморијално

* Чланак је настао као резултат истраживања на пројекту „Жртве рата 1941-1945.“, које је финансирало Министарство културе и информисања Републике Србије (Годишњим уговором за финансирање Музеја жртва геноцида за 2017. годину).

¹ Јустејн Гордер, *Софијин свей*, Београд 2002, 425.

центри Јад Ващем у Израелу. Правна регулатива Републике Србије односно логичности и нелогичности у вези са јавним објављивањем базе података „Жртве рата 1941-1945.“ путем интернета су у средишту нашег интересовања.

Кључне речи: *Холокауст, геноцид, база података „Жртве рата 1941-1945.“, Југославија, Република Србија.*

1. УВОД

У свету се све више разговара о практичном, техничком и мултилингварном приступу архивима преко интернета, као и правним и етичким проблемима и дилемама, а међу њима као најважнији проблеми употребе и злоупотребе информација. У Републици Србији до сада се није разговарало о политици отвореног приступа документима односно архивским материјалима и њиховим јавним објављивањем путем интернета. И то је један од разлога писања овог рада.

Велики број институција у свету има слободан приступ архиви путем интернета, али треба истакнути и да постоји калкулисан ризик (мали, средњи и велики) због могуће (зло)употребе јавно објављених архивских материјала. Проблеми приликом објављивања докумената путем интернета су многобројни: проблеми око интелектуалне својине, стављања на сајт копираних докумената из других архива, проблеми око права на приватност и заштити података о личности (GDPR – General Data Protection Regulation). Генерално гледано, са једне стране постоји право на слободан проток информација, али са друге стране постоји елементарно људско право на приватност. Неопходно је водити рачуна између јавног интереса на објављивање података и права на приватност.

Приступ подацима путем интернета зависи од законодавства сваке земље. Најлакши приступ подацима у Европи је у Пољској, где, захваљујући законима и допуштењу јеврејске заједнице сви документи везани за Холокауст могу да се објаве путем интернета. Тако на пример, пољски закон каже за фотографије да, ако је неко позирао, онда је дао пристанак да се његова фотографија јавно објави. Са друге стране, у Републици Србији не постоји *Закон о архивима*, па зато треба поштовати веома рестриктивни *Закон о заштити података о личности* који се односи на сва лица: жива и мртва.² И то је један од разлога немогућности објављивања базе података

---

² У Републици Србији је на снази застарео Закон о архивској грађи Савезне Републике Југославије, којим нису регулисана многа питања (*Закон о архивској грађи Савезне Републике Југославије, Службени лист СРЈ*, 12/98, 13/98). Миодраг Перишић, директор Архива

Музеја жртава геноцида „Жртве рата 1941-1945.“ преко интернета, јер садржи нарочито осетљиве податке (националност, вероисповест), али и друге податке који су заштићени *Законом о заштити података о личности* (имена и презимена жртава, име родитеља, годину рођења, итд). Проблеми око откривања персоналних података о жртвама Другог светског рата у Југославији (име, презиме, име родитеља, година рођења, националност, вероисповест, итд) због постојања *Закона о заштити података о личности* Републике Србије и непостојања *Закона о архивима* је управо у средишту нашег интересовања.

2. БАЗА ПОДАТАКА „ЖРТВЕ РАТА 1941-1945.“

Музеј жртава геноцида у Републици Србији основан је 1992. године *Законом о оснивању Музеја жртава геноцида* „ради трајног сећања на жртве геноцида над Србима, прикупљања, обраде и коришћења података о њима и остваривању обавеза из Међународне конвенције о спречавању и кажњавању злочина геноцида”.³ Међутим, Музеј жртава геноцида није ограничен само на лица српске националности која су настрадала у Другом светском рату на простору Југославије већ „се може бавити и прикупљањем, обрадом и коришћењем података о геноциду над Јеврејима, Ромима и припадницима других народа и националних мањина”.⁴ Међу задацима Музеја жртава геноцида су да прикупља, обрађује и чува податке о појединачним и групним жртвама злочина геноцида и другим чињеницама, грађу о злочину геноцида, службена документа, спискове жртава, сведочења, музејске експонате, фотографије, филмове, видео и тонске снимке, књиге, медицинску и другу документацију, затим податке од значаја за утврђивање организатора, извршилаца злочина, наредбодаваца и саучесника одговорних за извршене злочине геноцида, податке о спасиоцима жртава геноцида. Музеј има обавезу да утврђује и ради на обележавању места страдања као и да обезбеди коришћење културно-историјске грађе и сазнања којим располаже у културне, образовне, васпитне и информативне сврхе, а путем излагања ове грађе у оквиру сталних и временских изложби, публикација и на други начин доступним јавности. Музеј, податке које у складу са овим законом

Србије упозорио је јавност средином 2017. године да је Република Србија једина земља у Европи која нема закон о архиву. Нацрт овог закона радна група припремила је пре девет година, јавна расправа је завршена, али га Скупштина Републике Србије још није усвојила (<http://www.politika.rs/scc/clanak/380816/Srbija-jedina-zemlja-u-Evropi-koja-nema-zakon-o-arhivu>).

³ Закон о оснивању Музеја жртава геноцида, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 49/92, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005.

⁴ *Ibid.*

обрађује и чува, прикупља од грађана, организација и органа. Један од задатака Музеја жртава геноцида је да сарађује са сродним институцијама у земљи и иностранству и организује стручне и научне скупове посвећене сећању на злочине геноцида.⁵

Поред издавачке, Музеј жртава геноцида има и разноврсну изложбenu активност која покрива страдање цивилног становништва током читавог XX века на просторима бивше Југославије. Музеј жртава геноцида има и архив богат документима. Архивска грађа Музеја жртава геноцида је веома разноврсна. Садржајно гледано, односи се на злочин геноцида, али и на ратне злочине, принудна расељавања, етничка чишћења територија, покрштавања, логоре, стратишта, јаме, затворе, пљачкање и уништавање имовине, културно-историјских и верских споменика, итд. Међу најзначајнијим збиркама и фондовима Музеја жртава геноцида су: збирка грађе Одбора Српске академије наука и уметности за сакупљање грађе о геноциду против српског народа и других народа Југославије у XX веку; збирка документарних фотографија; фонд Драгоја Лукића о геноциду над децом у Независној држави Хрватској; фонд Петра-Пепе Зинаића; фонд Бранка Бокана; фонд Бранислава Божовића, итд. Поред музејске делатности, Музеј жртава геноцида бави се и научно-истраживачким радом. Најзначајнији пројекти које има су „Злочини на простору бивше Југославије у XX и XXI веку“ и „Жртве рата 1941-1945.“⁶

Најдрагоценија ствар коју Музеј жртава геноцида поседује јесте база података „Жртве рата 1941-1945.“. Она је формирана током 90-их година XX века, првенствено, на основу података са пописа настрадалих у Другом светском рату у Југославији који је обављен 1964. године.⁷

Пописна комисија је утврдила да је на попису настрадалих у Другом светском рату у Југославији 1964. године начињен читав низ пропуста при изради пописника, тако да је њиме обухваћено 597.323 лица, што је 56-59 % од оних које је требало обухватити пописом (између 1.016.000 и 1.056.000), а у које није урачунато најмање око 50.000 квислинга, као ни око 40.000 лица јеврејске и ромске националности за које није имао ко да да податке.⁸ Према томе, попис је обухватао између 51,7 и 54 % стварно настрадалих, па је на коришћење пописа стављен ембарго, који је потрајао до 1992. године. Користећи се разноврсном архивском грађом, општинским документацијама, пописима Савеза удружења бораца народноослободилачког рата за поједине општине, монографијама и хроникама појединих области, општина, насеља, црквеним књигама, анкетним формуларима, у Савезном заводу за

---

⁵ Вељко Ђурић Мишина, *Прве две деценије Музеја жртава геноцида*, Београд 2015, 5-21.

⁶ *Ibid.*

⁷ *Ibid.*

⁸ *Žrtve rata: 1941-1945: Rezultati popisa*, Београд 1966 – reprint 1992.

статистику је, уз помоћ Музеја жртава геноцида отпочео 1995. године рад на ревизији пописа који је трајао до 1999. године. Од 2003. године Музеј жртава геноцида самостално врши ревизију пописа. Циљ је да се обухвате сва лица са простора Социјалистичке Федеративне Републике Југославије без обзира на националну, верску, етничку, политичку или војну припадност, чиме би се отклонио један од основних недостатака пописа, а то је непописивање колаборациониста, као и да се идентификују лица ромске националности која нису посебно пописана 1964. године, већ се углавном воде као Срби, Хрвати или Муслимани. Ревидираним пописом је до сада обухваћено 657.128 настрадалих, што је 58,67 до 61,41 % од процењеног броја настрадалих (1.070.000-1.120.000 особа). Резултати пописа су сложени према месту рођења настрадалих, стога је извесно да је део настрадалих особа променио место боравка, што делимично утиче на прецизност изнетих података, али не у мери која би нарушила њихову веродостојност.⁹

База података „Жртве рата 1941-1945.“ садржи разноврсне податке о жртвама: име и презиме жртве, име родитеља жртве, годину рођења жртве, датум и годину смрти жртве, општину и насеље рођења жртве, узрок смрти, место смрти, националну припадност, пол, а у великом броју случајева и вероисповест жртве, број пописног листа, итд.¹⁰ Јавно објављивање неких од ових података забрањено је правном регулативом Републике Србије, што је један од узрока немогућности објављивања на интернету базе података Музеја жртава геноцида „Жртве рата 1941-1945.“, а што је предмет нашег интересовања.

На основу захтева судских органа, али и на основу захтева чланова породице настрадалог лица, Музеј жртава геноцида може издати потврду која садржи податке о настрадалом лицу које поседује база података „Жртве рата 1941-1945.“. Међутим, трећим лицима није могуће издати овакву потврду.

3. ЗАШТИТА ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ

Заштита података о личности је скуп међусобно повезаних активности, техника, метода и норми којима се обезбеђује приватност, сигурност, поверљивост, расположивост и интегритет података. Подаци о личности су сви они подаци који се односе на неко одређено или одредиво физичко лице, на основу којих оно може бити идентификовано, а којима се може угрозити његова приватност. Ту спадају подаци којима се могу угрозити живот, телесни и физички интегритет, част, углед, живот породице, идентитет и име.

⁹ Наведено према: Архив Југославије, Фонд 179 – Попис „Жртве рата 1941-1945.“ из 1964. године; Архив Музеја жртава геноцида, Фонд „Жртве рата 1941-1945.“, база података „Жртве рата 1941-1945.“.

¹⁰ *Ibid.*

Подаци се односе на сва лица: жива и умрла лица, као и лица која су проглашена умрлим.¹¹

Према врсти, подаци о личности деле се на:

- 1) податке о чињеницама (име, адреса, године, зарада, вероисповест, национална припадност, политичке активности, коефицијент интелигенције, здравствено стање, осуђиваност лица, итд.);
- 2) податке о мишљењима и судовима самог појединца и других субјеката о њему (став о браку, подаци о кредитној способности, могућностима за професионално напредовање, итд.);
- 3) податке о намерама.¹²

Гледано са правног аспекта, заштита података о личности је законски механизам којим се обезбеђује приватност. Основно људско право на приватност представља право сваког грађанина да контролише своје личне информације и да одлучује о њима. Правни аспекти заштите података представљају суштину права на приватност. Право сваког грађанина на заштиту података о личности покривено је адекватним и узајамним обавезама других да га поштују. У неким случајевима, уколико то захтевају интереси јавног поретка или у случајевима прописаним законом, право на заштиту података о личности може бити нарушено. Према томе, не постоји апсолутност права на заштиту података о личности.

Право на заштиту података о личности садржи у себи више мањих права:

- 1) Право на обавештеност (о подацима који се о лицу воде, ко прикупља те податке и у које сврхе, али и достављање копије информација);
- 2) Право на одговарајуће коришћење података (коришћење од стране ауторизованих субјеката у прописаној форми и у предвиђене и прописане сврхе, као и спречавање коришћења од стране неауторизованих субјеката);
- 3) Право приступа и увид у податке (има за циљ да лице може да контролише податке који се о њему воде);
- 4) Право на исправку података (уколико су подаци нетачни или је дошло до промене);
- 5) Право на правна средства заштите (уколико лице открије неправилности у вези са подацима).¹³

¹¹ Мирјана Дракулић, *Основи комјунерског њрава*, Београд 1996, 55-57, 65-66.

¹² Стеван Лилић, „Право приватности“, *Правни живои*, 9/1997, 885-901; Стеван Лилић, „Право, информатичка технологија и заштита података“, *Анали Правног факултета у Београду: њромесечни часои*с за њравне и друшњивене науке, 2-3/1989, 211-225; Јован Курбалија, *Увод у њрављање инјернетом*, Београд 2011, 140.

¹³ Стеван Лилић, „Право приватности“, *Правни живои*, 9/1997, 885-901; Стеван Лилић, „Право, информатичка технологија и заштита података“, *Анали Правног факултета у*

Правна средства заштите су правни механизми којима се штите подаци о личности и процеси везани за њих. Право на приватност односно заштиту података о личности у Републици Србији гарантује Устав у члану 42. Правне мере заштите засноване су на одређеним принципима, које су прихватиле међународне организације и национална законодавства како би се остварила хармонизација прописа. Најважнији принципи односе се на ограничавање прикупљања података, навођење сврхе, ограничавање употребе, забрану постојања тајних система за прикупљање и чување података, права субјектата о којима се и од којих се подаци прикупљају, обавезе и одговорност субјектата који обављају прикупљање, обраду, чување и достављање, принципе корисности, аутентичности и својине. Од степена политичког значаја који се придаје личним правима тј. заштити приватности и личних података у одговарајућим друштвено-политичким условима зависи и природа и степен правне заштите података.¹⁴

Које су опасности од злоупотребе података? Наша приватност је угрожена на сваком кораку. Сваки податак може да представља потенцијалну опасност за физичко лице посебно зато што се начини чувања, обраде, преноса и коришћења свакодневно умножавају, као и број лица о којима се подаци прикупљају. Развој информационих технологија допринео је да се подаци о лицима прикупљају од стране многих субјектата, а да тога нисмо ни свесни. Свакодневно остављамо информационе трагове своје комуникације са разлитим државним органима, јавним установама и невладиним организацијама. Онлајн плаћање кредитном картицом излаже нас разним опасностима, али и претраживање интернета носи са собом опасност, јер многи претраживачи складиште податке о нама како би направили наш профил и сазнали куповне склоности.

Међународно право је регулисало заштиту података о личности. *Европска конвенција о заштити њојединаца* прокламује осам принципа заштите података о личности:

1. Подаци о личности морају се обрађивати и достављати на „поштен“ и законит начин – „поштено“ достављање значи да су подаци ауторизовани од стране особа на које се односе, и да су на одговарајући начин од њих потврђене. Непоштено достављање најчешће се односи на ситуације када се прикупљају подаци који нису у складу са предвиђеном сврхом или када се не објасни у коју сврху се врши прикупљање података, када се лице доводи у заблуду да ће подаци бити тајни или поверљиви, када се до информације

Београд: њромесечни часопис за њравне и друштвене науке, 2-3/1989, 211-225; Јован Курбалија, *Увод у њрављање њнтернетом*, Београд 2011, 140.

¹⁴ Стеван Лилић, „Право, информатичка технологија и заштита података“, *Анали Правног факултета у Београду: њромесечни часопис за њравне и друштвене науке*, 2-3/1989, 211-225; Мирјана Дракулић, *Основи комјутерског њрава*, Београд 1996, 59.

долази принудом, претњом или преваром, јер се лице убеди да је обавезно да да те податке. „Поштена“ обрада подразумева да све операције морају бити изведене тако да се добију истинити и ажурни подаци. Незаконито достављање је свако угрожавање поверења онога на кога се податак односи или га поседује, или преступ, као и крађа и превара да би до достављања неког података о личности или информације дошло. Незаконита обрада постоји када се на пример на основу тајног увођења података о националној припадности врши одабир запослених.

2. Располагање подацима о личности мора бити у складу са унапред одређеном или правно дефинисаном сврхом – може бити и више сврха, али кључно је да су оне експлицитно одређене у националним правним инструментима. Неопходно је контролисати да ли је садржај података у складу са предвиђеном сврхом и да ли је усклађено поступање корисника.

3. Подаци о личности смеју се користити или обелоданити само компатибилно предвиђеној сврси – инкомпатибилност је насилно коришћење или откривање података о личности у односу на, у одговарајућем правном акту, описане сврхе.

4. Подаци о личности морају да буду адекватни, релевантни и у довољном броју, у односу на сврху коју треба да служе.

5. Подаци о личности морају бити тачни и ажурни – овај принцип је у складу са правом појединца на исправку. Ажурирање података преузима се када је то потребно, а у складу са његовом сврхом и природом. Подаци су нетачни ако су некоректни или доводе у заблуду било који део чињенице везане за појединца.

6. Подаци о личности не смеју се држати дуже него што је потребно – период чувања података одређен је сврхом због које се прикупљају и меморишу. Када се подаци скупљају због више сврха, узима се најдужи предвиђени период и његовим истеком подаци се бришу.

7. Субјекат података мора бити упознат о вођењу података о његовој личности и о могућностима приступа.

8. Мере сигурности предузимају се против неауторизованог приступа, мењања, откривања и уништења података о личности – принцип обухвата и намерно вршење ових радњи и случајно губљење и уништење.¹⁵

У савременом друштву правна регулатива штити злоупотребу односно коришћење података у недозвољене и нелегитимне сврхе. Међународна

---

¹⁵ Закон о заштити података о личности, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 97/08, од 27. 10. 2008. године, 104/09 – др. Закон 68/2012 – одлука Уставног суда и 107/2012; Стеван Лилић, „Право приватности“, *Правни животи*, 9/1997, 885-901; Стеван Лилић, „Право, информатичка технологија и заштита података“, *Анали Правног факултета у Београду: тромесечни часопис за правне и друштвене науке*, 2-3/1989, 211-225; Јован Курбалија, *Увод у управљање инјернејом*, Београд 2011, 140.

правна регулатива заштите података о личности зачета је 1981. године када је Организација за економску сарадњу и развој (ОЕСД) прихватила *Смернице за заштити приватности и прекограничних токова података о личности*, а исте године је у Савету Европе усвојена *Конвенција о заштити њојединаца у односу на аутоматску обраду личних података*. Следећи корак је био усвајање у Генералној скупштини Организације уједињених нација 1990. године *Смерница које се односе на комјутеризована досијеа података*. Комисија Европске уније о правним аспектима електронске размене података (ЕДИ) донела је 1994. године *Прејоруку Евројског Модела ЕДИ сјоразума. Директива о заштити њојединаца у односу на обраду података о личности и слободном крећању њаквих података* донета је 1995. године. У Европској унији и у Савету Европе је 28. јануар прихваћен као Дан заштите података о личности.¹⁶ Европски парламент и Савет Европске уније усагласили су текст *Генералне уредбе о заштити података о личности*, па је од 2016. године у Европској унији на снази јединствен правни режим заштите података о личности.¹⁷

Република Србија је 2008. године усвојила *Закон о заштити података о личности*.¹⁸ Тим законом се уређују услови за прикупљање и обраду података о личности, права лица и заштита права лица чији се подаци прикупљају и обрађују, ограничења заштите података о личности, поступак пред надлежним органом за заштиту података о личности, обезбеђење података, евиденција, изношење података из Републике Србије и надзор над извршењем овог закона. Послове заштите података о личности обавља Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, као самосталан државни орган, независан у вршењу своје надлежности.¹⁹

4. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Чланом 6. *Закона о заштити података о личности* Републике Србије дозвољена је обрада података у историјске, статистичке или научноистраживачке сврхе. Музеј жртава геноцида је законом о оснивању овлашћен да прикупља податке о настрадалим лицима током Другог светског рата у Југославији. Међутим, проблем је што овај закон није предвидео објављивање

¹⁶ <http://www.poverenik.rs/sr/saopstenja-i-aktuelnosti/2525-evropski-dan-zastite-podataka-o-licnosti.html>.

¹⁷ *Уредба (ЕУ) Евројског парламента и Савета о заштити физичких лица у односу на обраду података о личности и о слободном крећању њаквих података и о сјављању Директиве 95/46/ЕЗ ван снаге*, од 27. априла 2016. године.

¹⁸ *Закон о заштити података о личности, Службени гласник Републике Србије*, бр. 97/08, од 27. 10. 2008. године, 104/09 – др. Закон 68/2012 – одлука Уставног суда и 107/2012.

¹⁹ *Ibid.*

тих података путем интернета. У Закону о оснивању наведено је да Музеј жртава геноцида „има обавезу да утврђује и ради на обележавању места страдања као и да обезбеди коришћење културно-историјске грађе и знања којим располаже у културне, образовне, васпитне и информативне сврхе, а путем излагања ове грађе у оквиру сталних и повремених изложби, публикација и на други начин доступним јавности“. Међутим, објављивање односно откривање података о личности настрадалих лица током Другог светског рата у Југославији у сукобу је са *Законом о заштити података о личности* Републике Србије. Подаци као што су: име и презиме жртава, име родитеља, година рођења и датум и година смрти жртава, вероисповест и национална припадност су спорни, јер њиховим објављивањем се могу повредити част, углед и идентитет жртве или њених наследника, али се ти подаци могу и злоупотребити у друге сврхе.²⁰

Закон о заштити података о личности Републике Србије се не примењује на податке који су јавно објављени. Савезни завод за статистику је 1992. године уредио и обрадио материјал и унео податке са пописа настрадалих лица из 1964. године у рачунар. Тако су формирана база и регистар жртава. Резултати пописа одштампани су у неколико књига 1992. године. Прикупљени подаци од 1992. до 2008. године за око 60.000 жртава Музеј жртава геноцида је одштампао 2009. године у два примерка. Међутим, ово није јавно објављивање података, већ публикације које се користе за интерну употребу у Музеју жртава геноцида, Архиву Југославије и Републичком заводу за статистику. Такође, регистар жртава у пдф формату може се наћи на бројним сајтовима у земљи и иностранству, а доступан је и преко сајта Музеја жртава геноцида. Треба нагласити да регистар жртава садржи много мање података него база података „Жртве рата 1941-1945.“.

Члан 8. *Закона о заштити података о личности* Републике Србије у ставу 1 наводи да обрада података није дозвољена ако: „физичко лице није дало пристанак за обраду, односно ако се обрада врши без законског овлашћења“. Приликом пописа настрадалих у Југославији 1964. године није било предвиђено да се подаци јавно објављују, а како није постојала ни законска регулатива, онда није било потребно тражити дозволу за њихово објављивање од лица која су дала податке. Када је започео рад на ревизији пописа и допуни спискова настрадалих у Другом светском рату у Југославији 1995. године, такође није било законске регулативе у тадашњој Савезној Републици Југославији која би регулисала обраду и заштиту података о личности, па није било потребно тражити дозволу за њихово објављивање од лица која су дала податке о жртвама. Управо је један од разлога немогућности објављивања базе података „Жртве рата 1941-1945.“ путем интернета, непостојање дозволе лица која су дала податке о жртвама.

---

²⁰ *Ibid.*

У Закону о оснивању Музеја жртва геноцида није наведена могућност објављивања података настрадалих лица путем интернета. Како би се овај проблем превазишао, могућа су три решења. Обзиром на садашње стање, односно када се у Републици Србији припрема *Закон о оснивању Меморијалног центра жртвама Другог светског рата*, могуће је усвојити законску одредбу по којој би база података „Жртве рата 1941-1945.“ била доступна јавности, и да се на захтев сваког лица које има правни интерес уклоне одређени подаци из јавно доступне базе. Друго решење, али не најбоље и најсрећније, јесте да се направи нова база података „Жртве рата 1941-1945.“ која би поседовала само неопходне податке, односно само имена и презимена настрадалих, док би други, осетљиви подаци, били заштићени односно недоступни јавности. Ово друго решење захтевало би велике материјалне и људске ресурсе, а таквом базом података не би се постигло много. Треће, и најбоље решење је доношење *Закона о архивима*, а који сада не постоји у Републици Србији, па треба поштовати веома рестриктиван *Закон о заштити података о личности*.

После завршетка Другог светског рата, у Југославији су процесом асимилације захваћени бројни Јевреји, па су се најчешће изјашњавали као лица српске и хрватске националности (два најбројнија народа у Југославији). Објављивањем базе података „Жртве рата 1941-1945.“ на интернету могло би да се открије њихово порекло, што би представљало повреду права на приватност, јер у Републици Србији грађанин није дужан да пружи информацију о својој етничкој односно националној припадности.²¹ Такође, треба имати у виду да је у Другој Југославији било веома много мешовитих бракова, па треба заштити и људе који не желе да открију свој идентитет и обезбедити им да остану у сенци. Базу података „Жртве рата 1941-1945.“ Музеја жртва геноцида није могуће учинити доступном јавности, јер садржи нарочито осетљиве податке (национална припадност, пол, добрим делом и вероисповест жртве), али и друге податке које штити *Закон о заштити података о личности* Републике Србије (име и презиме, име родитеља, година рођења, датум и годину смрти, итд.). Посебна ствар је што нису сви подаци у бази података „Жртве рата 1941-1945.“ тачни, односно процењује се да је најмање 3-10% података подложно ревизији. Најчешће су у питању грешке код година рођења и датума смрти, али је, везано за нашу тему, највећи проблем евиденција националности жртава.²²

²¹ База података „Жртве рата 1941-1945.“ садржи податке за око 52.000 лица јеврејског порекла. Такође, многа лица ромске националности су евидентирана као лица српске, хрватске или неке друге националности.

²² Евиденција лица из мешаних бракова, из породица захваћеним асимилацијом, лица која су се изјашњавала као Југословени, итд. Чланом 8. *Закона о заштити података о личности* Републике Србије у ставу 8 уређено је да обрада није дозвољена ако „је податак неистинит

Bojan D. Đokić, Senior Research Fellow
Museum of Genocide Victims, Belgrade
bojandjokic2005@yahoo.com

Serbian Legislation as a Barrier to Public Disclosure Databases „Victims of War 1941-1945.“

Abstract: *Museum of Genocide Victims in Belgrade engaged in the collection, processing and storage of data on individual and group victims of crimes of genocide and other facts, the structure of the crime of genocide, official documents, lists of victims, testimony, museum exhibits, photos, films, video and sound recordings, books, medical and other documentation, information relevant to the determination of the organizers, the perpetrators, commanders and accomplices responsible for crimes of genocide that were carried out, details of the rescuers of victims of genocide, and so on. Museum of Genocide Victims has a database called „Victims of War 1941-1945.“, which was based on the list of victims during the Second World War in Yugoslavia, which began in 1964, and whose revisions and additions were launched in 1995. Database „Victims of War 1941-1945.“ currently holds data for about 660,000 persons of different nationalities, from about 1.1 million victims how much it is estimated that there were real human losses in Yugoslavia during World War II. Legal regulations of the Republic of Serbia do not allow public disclosure of the database via the Internet, such as for example the case with the central database of names of victims of the Holocaust Memorial Center Yad Vashem in Israel. Legal regulations of the Republic of Serbia and logic and illogicality regarding the public disclosure of the database „Victims of War 1941-1945.“ on the internet are the focus of our interest.*

Keywords: *Holocaust, genocide, database „War victims 1941-1945.“, Yugoslavia, Republic of Serbia.*

Датум пријема рада: 20.06.2017.

и непотпун, односно када није заснован на веродостојном извору или је застарео“. Музеју жртава геноцида податке често дају чланови шире породице жртава који нису потпуно сигурни у истинитост података, као и пријатељи и комшије жртава, итд.